12.10.2023

Vero-osasto
Finanssiasiantuntija Antti Suutari
Neuvotteleva virkamies Pertti Nieminen

Vastaus hallituksen esityksen HE 34/2023 vp verojaostokuulemisessa esitettyihin kysymyksiin koskien perintöveron maksuajan pidennystä ja viivästyskoron laskun vaikutusarvioiden laatimista

Perintö- ja lahjaverolain 52 §:n 3 momentin muutosehdotuksen soveltamisalasta

Perintöveron maksamiseen ja maksamatta olevalle perintöverolle laskettavaan viivästyskorkoon kohdistuvat muutosehdotukset koskevat ainoastaan perintöveroa. Perintöverolle on ominaista, että perinnönsaaja ei voi vaikuttaa perinnön saamisen ajankohtaan tai laajuuteen. Usein perintö saadaan yllättäen, jolloin perintöveron maksuun ei voi varautua etukäteen. Lahjaverotus poikkeaa tältä osin keskeisesti perintöverosta, sillä lahjoituksen toteutuminen oikeustoimena edellyttää lahjansaajalta lahjan ottamista vastaan. Näin ollen lahjaveron maksamiselle tai viivästyskorolle ei ole perusteltua säätää vastaavia poikkeuksia kuin perintöverolle. Hallitusohjelman asiaa koskevassa kirjauksessa puhutaan myös ainoastaan perintöverosta.

Eräissä esityksen valmistelun aikaisella lausuntokierroksella annetuissa lausunnoissa pelättiin, että lahjojen jättäminen lakimuutoksen soveltumisen ulkopuolelle voisi aiheuttaa lukkiutumisvaikutusta omaisuuden siirtoihin tilanteissa, joissa sukupolvenvaihdoshuojennus ei sovellu. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena ei ole, että sitä käytettäisiin yleisesti perintöveron maksun lykkäämiseen. Muutoksen on tarkoitus tuoda helpotusta niihin erityisesti vaikeasti realisoitavissa olevaa omaisuutta koskeviin tilanteisiin, joissa verovelvollinen ei muutoin (esimerkiksi pankkilainalla) pysty suoriutumaan perintöveron maksusta ja joissa uhkana olisi perityn omaisuuden ulosmittaus tai konkurssi. Tämä tarkoitus on otettu huomioon myös viivästyskoron tason mitoituksessa, jonka tavoitteena ei ole houkutella veron maksamatta jättämiseen niissä tilanteissa, joissa se olisi muutoin mahdollista. Edellä esitetyn johdosta lakimuutoksesta ei odoteta syntyvän lukkiutumisvaikutusta. Omaisuuden lahjoituksen lykkääminen ei olisi kannattavaa. Ehdotetuilla muutoksilla ei muutoinkaan odoteta olevan vaikutuksia perintöverosuunnittelun kannalta.

Ennakkoperintöjä verotetaan lahjoina jatkossakin, ja maksettu lahjavero otetaan huomioon aikanaan lahjansaajan perintöverotuksessa lahjanantajan kuoltua (https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/perinto/perintoveron-maara-ja-maksaminen/perinnonjattajalta_saadut_lahja/). Esityksessä ehdotetut perintöveron maksamista koskevat säännösehdotukset eivät siten soveltuisi ennakkoperintöihin, koska niitä verotetaan lahjoina.

Maksuajan pidennyksen vaikutus

Vaikutusarvio on laadittu käyttäen Verohallinnolta saatuja aineistoja perintöveron maksujen kertymisestä eräpäivän jälkeen, sekä ulosottomenettelyyn päätyvistä perintöveromääristä. Koska nykyinen korkea viivästyskorko ei kannusta ketään lykkäämään veronmaksua, voidaan olettaa, että nykyisin maksamatta jättävät tai maksamista lykkäävät kahden vuoden maksuajan loppupuolelle vain ne verovelvolliset, jotka syystä tai toisesta eivät kykene tai halua maksaa veroa ennen saatavien siirtymistä ulosottoon, tai maksavat veron pakon edessä juuri ennen ulosottoa. Tämä voi johtua vaikeuksista kerätä veronmaksuun tarvittavat rahat, mikäli perittyä epälikvidiä varallisuutta ei haluta tai on vaikea tai mahdotonta muuttaa rahaksi. Näiden verovelvollisten osalta veron maksu tai päätyminen ulosottoon lykkääntyisi maksuajan pidennyksen seurauksena.

Verohallinnolta on pyydetty tieto vuosittain ulosottoon menneestä perintöveron määrästä vuosilta 2018–2022, sekä tietoja myöhässä olevien perintöverojen määristä nykyisen kahden vuoden maksuajan aikana. Hyödyntäen näitä tietoja, ja valtiovarainministeriön perintöveroennustetta seuraavalle kehyskaudelle, voidaan arvioida, että vuosina 2024–2027 perintöveroa siirtyisi ulosottoon ja maksettaisiin myöhässä juuri ennen ulosottoa vuosittain hieman vajaat

20 miljoonaa euroa. Lukuun on päädytty käyttäen Verohallinnolta saatuja tietoja ulosottoon päätyvistä perintöveromääristä aikasarjana, jota on jatkettu vuosille 2023-2027 käyttäen VM:n perintöveroennusteen kasvuprosenttia, huomioiden myös kahden vuoden viive verovuoden ja ulosottoon päätymisen välillä.

Maksuajan pidennys voisi siirtää näiden verojen maksua ja ulosottoa jopa kahdeksalla vuodella eteenpäin. Koska pidempi maksuaika olisi kuitenkin vain niiden verovelvollisten käytössä, joiden veron ensimmäinen eräpäivä on 1.1.2024 tai sen jälkeen, vaikuttaisi muutos verotuloihin vasta vuodesta 2026 lähtien. Vuoden 2023 loppuun mennessä erääntyneet maksamattomat perintöverot siirtyisivät edelleen ulosottoon nykyisen lainsäädännön mukaisesti kahdessa vuodessa.

Maksuajan pidennyksen vaikutus kokonaan saamatta jääviin veroihin

Verohallinnon arvion perusteella perintöveroa jää vuosittain lopullisesti saamatta keskimäärin noin 2 miljoonaa euroa, sisältäen nykyisen maksuajan aikana kertyneet viivästyskorot. Huomioiden perintöverokertymän tuleville vuosille ennustettu kasvu, sekä maksamattomalle verolle kertyvä viivästyskorko, kasvaisi tämä määrä jopa 10 miljoonalla eurolla 12 miljoonaan euroon pidemmällä maksuajalla. Nämä tappiot realisoituisivat vuodesta 2034 eteenpäin, kun ensimmäiset lainmuutoksen jälkeen maksamatta olevat perintöverot siirtyisivät ulosottoon.

Käytännössä kokonaan saamatta jäävän veron määrä kasvaa todennäköisesti enemmän kuin 10 miljoonaa, sillä maksuaika voi lisätä tilanteita, joissa peritty varallisuus menettää arvonsa ennen veron maksua tai ulosottoa, tai saatavaa ei muista syistä pystytä ulosotossa realisoimaan. Onkin todennäköistä, että verotulojen lykkääntymisen lisäksi myös lopullisesti saamatta jäävien verojen osuus kasvaa maksuajan pidetessä. Toisaalta joissakin tapauksissa lisääntyvä maksuaika voi mahdollistaa perinnön realisoinnin paremmalla hinnalla ja siten kasvattaa verovelvollisen maksukykyä. Käytännössä on mahdotonta arvioida näiden tekijöiden vaikutusta verokertymään.

Viivästyskoron alentamisen vaikutus

Viivästyskoron alentamisen osalta vaikutuksia verotuottoihin tulisi staattisesti vähenevistä viivästyskorkomaksuista, sekä dynaamisesti lisääntyvistä kannustimista lykätä veron maksua. Mikäli viivästyskorko olisi kilpailukykyinen markkinakorkojen kanssa, kotitaloudet voisivat käyttää veron maksamatta jättämistä rahoituskanavana. Erityisesti niillä kotitalouksilla, joilla on jo valmiiksi korkeakorkoista lainaa, voisi olla kannustimet käyttää rahat veron maksun sijaan ylimääräisiin lainalyhennyksiin.

Staattiset vaikutukset on arvioitu käyttäen Verohallinnolta saatuja aineistoja perintöveron maksujen kertymisestä eräpäivän jälkeen, sekä ulosottomenettelyyn päätyvistä perintöveromääristä viime vuosilta. Näiden muodostamaa aikasarjaa on jatkettu vuosille 2023-2027 käyttäen VM:n perintöveroennusteen kasvuprosenttia. Näille myöhässä oleville perintöveromäärille on seuraavaksi laskettu kertyvät viivästyskorot eri korkotasoilla. Johtuen myöhässä maksettavien perintöverojen melko pienestä määrästä, olisivat staattiset vaikutukset melko pieniä, noin 0-3 miljoonaa euroa vuosittain valitusta korkokannasta riippuen.

Viivästyskoron muuttamisen dynaamisista vaikutuksista ei juurikaan löydy soveltuvaa tutkimusta tai valmiita malleja. Vaikutuksia onkin siksi lähdetty arvioimaan muutaman oletuksen kautta:

- Jos viivästyskorko olisi 0 prosenttia (sis. viitekorko ja marginaali), niin kaikilla verovelvollisilla on intressi hyödyntää maksuaikaa vähintäänkin osittain.
- Jos viivästyskorko olisi viitekorko +5 prosenttiyksikköä niin yhdelläkään verovelvollisella ei ole intressiä hyödyntää pidennettyä maksuaikaa vapaaehtoisesti. Myöhässä maksaisivat vain ne, jotka eivät pysty maksamaan ajoissa.
    - Viitekorko +5 prosenttiyksikköä vastaa tällä hetkellä 9 prosenttia. Tämä raja on valittu käyttäen tietoja siitä, millaisilla koroilla kotitaloudet voivat tällä hetkellä lainaa saada.

Näiden ääripäiden väliin on estimoitu kysyntäkäyrä, joka kuvaa kuinka suuri osa perintöverokertymästä päätyisi pidennetyn maksuajan piiriin. Lisäksi laskelmissa on oletettu, että maksamista lykkäävät veronmaksajat eivät välttämättä lykkäisi kaikkea maksamista täydet kymmenen vuotta, varsinkaan kun korko juoksee koko ajan. Sen sijaan verovelvolliset käyttäisivät maksuaikapidennystä kuten 10 vuoden pankkilainaa, maksaen joka vuosi kertyneet korot ja lyhentäen lainan pääomaa tasaerissä 10 vuoden ajan. Laskelma sisältää luonnollisesti paljon epävarmuuksia kuluttajien käyttäytymisen suhteen.

Alla olevaan taulukkoon on kerätty verotuottovaikutuksia joillakin korkovaihtoehdoilla, sisältäen sekä staattiset että dynaamiset vaikutukset. Maksuajan pidennyksestä seuraava 20 miljoonan euron verotulojen lasku vuodesta 2026 eteenpäin ei sisälly alla oleviin lukuihin.

	2024	2025	2026	2027
Viitekorko	-84	-72	-59	-48
Viitekorko +1%	-43	-37	-30	-24
Viitekorko +2%	-19	-16	-13	-11
Viitekorko +3%	-4	-3	-3	-3
Viitekorko +4%	-2	-2	-2	-1
Viitekorko +5%	-1	-1	-1	-1

Viivästyskoron alentamisen vaikutus kokonaan saamatta jääviin veroihin

Myös viivästyskorkojen alentamisesta johtuvien verojen lykkääntyminen kasvattaa kokonaan saamatta jääviä veroja. Hallituksen esitykseen valitulla viitekorko +3,5 prosenttiyksikköä vaihtoehdolla lykkäysvaikutus on kuitenkin siinä määrin vähäinen, että myös vaikutus kokonaan maksamatta jääviin veroihin on todennäköisesti hyvin vähäinen.